

Die Postgebühr barbezahlt
Poština plačana v gotovini
La tassa postale pagata in contanti

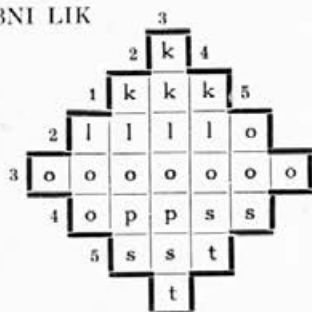
1943-1944
NAŠ

ROD

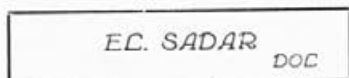
ŠTEVILKA - 1

ČAROBNI LIK

- 1 preprosto orožje,
2 velikan,
3 del suhe zemlje, ki sega v morje,
4 tropična močvirna rastlina,
5 mednarodni klic na pomoč.

POSETNIKA

Povej poklic!

ENACBA

$$(a-b) + (c-b) + (\check{c}-d) + (e-d) + (f-d) = x$$

a = poljski pridelek, b = kazalni zaimsek,
c = moško ime, č = prometna sredstva,
d = kazalni zaimsek, e = škoda (srb.-hrv.),
f = glasbeno znamenje.
x = navodilo za tvoje življenje.

KRIZANKA

1	2	3	4	5	6	7
8			9		10	
11						
	12			13	14	
15				16		
17	18		19			
20		21		22		23
24				25		

Vodoravno:

1 glasbeni izraz; 4 količina papirja; 8 domača žival; 10 oblika cveta; 11 poljsko delo; 12 poljska cvetica; 13 preprosto orožje; 16 padavina; 17 središče vrtilnega gibanja; 19 domača žival; 20 ptica; 22 utežna enota; 24 velika žival; 25 del parnega stroja.

Navpično:

1 odrasel moški; 2 števniki; 3 reklamno sredstvo; 5 staroslovanska pijača; 6 glasbena nota; 7 poglavar Hunov; 9 zdravilo; 13 telovadni izraz; 14 morsko gibanje; 15 kurivo; 16 ocena v šolskih predmetih; 18 zelo potrebna začimba; 21 oblika možnega glagola; 23 arabski konj.

A. S.

Naslovna slika: prizor iz povesti »Jadranci«.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25—. Posamezna številka L. 2-50.

Herausgeber und Drucker »Učiteljska tiskarna« in Laibach, verantwortlich Francè Štrukelj in Laibach. — Izdaja in tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, predstavnik Francè Štrukelj v Ljubljani. — Editore e stampa »Učiteljska tiskarna« a Lubiana, responsabile Francè Štrukelj a Lubiana.

Für die Schriftleitung und Verwaltung verantwortlich Ivan Tavčar, Laibach, Celovška 30. — Za uredništvo in upravištvo odgovoren Ivan Tavčar, Celovška 30. — Responsabile per la redazione e amministrazione Ivan Tavčar, Celovška 30.

ML. DRŽ. DEŠKA LJUDSKA SOLA V LJUBLJANI
 n. l. 100 —

JADRALCI

S a m o J e n k o

1. V slogi je moč!

Podgornikov Janez je obiskoval V. d v Vegovi ulici. Menda ni treba praviti, da je to v Ljubljani, kje pa naj imajo drugje tako ulico. Kaj pa V. d? V pomeni, da je to peto leto srednje šole, d pa, da je peti oddelek petega letnika ali, da je to realčni oddelek. Pa ni vedno tako, zakaj samo v Vegovi ulici so imeli posebnost, da je zadnji razred bil realčni; drugod pa še tega ne, ker so bili sami gimnazijci.

Razred V. d je bil v prvem nadstropju na desni strani. Prav za prav ni bil razred, zakaj v naglici je ravnateljstvo preuredilo sobo, ki je služila prej nekemu šolskemu društvu, v realčni oddelek petega razreda. Vpisalo se je šestnajst dečkov in dve deklici, torej vsega skupaj osemnajst neugnancev. Toda besedo nazaj, niso to neugnanci, ampak že gospodje in gospodični. So sedeli »gospodje« zase, a »gospodični« sta imeli svojo klop pri vratih. Prve dneve, dasi se še niso poznali med seboj, so bili gospodiči složni in so nagajali gospodičnima z oslovsko klopjo. Pozneje pa so pili bratovščino bistre ljubljanske vode in so se zedinili. Domenili so se, da se bodo držali gesla: »V slogi je moč.« Je prav tako in so ga napisali na zadnjo plat sedežnika. Sedežnik ali sedežni red je tista izdajalska priprava, ki v začetku šolskega leta profesorju takoj pokaže, kako se piše učenec, ki razgraja ali pa prepisuje pod klopjo domačo nalogo. Seveda se tudi profesor spozabi in začne pisati ocene dijakov na sedežnik. Ko ga hoče

odnesti, gospoda zmagoslavno opominjo, da je to razredna last in da morata reditelja takoj naznaniti vsako tatvino sobne opreme. Se popraska profesor za ušesom in dijaki se muzajo. Tako zvedo, kakšno oceno so dobili ta dan in koliko je vredno njihovo znanje.

So se pogovora »V slogi je moč« držali nad vse častno, zakaj že prvi dan se jim je pojasnilo, da bodo razred zaprli in bodo morali hoditi z gimnazijci, če le eden ali ena pade na koncu šolskega leta. Bi bila to velika sramota, da bi jih gimnazijci zmerjali in so se že zato učili, da je bilo veselje. Pa je prav, se je vsaj enkrat pokazalo, kako je strah dober in poceni bolj, kakor katero koli zdravilo.

Učenci V. d so se zbrali z vseh strani mile domovine. In je popolnoma jasno, zakaj, saj tudi mohamedanci romajo z vseh strani sveta v Meko in bi prišli še z lune, če bi mogli. Zato, ker je Meka samo ena in je bil tudi realčni oddelek samo eden. Večina je bila seveda Ljubljčanov, nekaj jih je bilo od drugod, če bi hoteli za vsakogar povedati, od kod se je vzel, ne bi tako kmalu prišli do kraja.

Kakšno veljavo ima geslo »V slogi je moč«, so kaj kmalu občutili sosedi. Spočetka polagoma, potem pa vedno bolj. Za sosedi so prišli na vrsto profesorji, posebno razrednik in končno realci sami. Kakor vsaka stvar, se tudi ta ni zgodila hkrati. Počasi se tudi daleč pride ter bi tudi prišli, da niso bili tako dobri učenci in so profesorji večkrat pogledali skozi prste, že zato, ker

so bili realci in bi bilo treba razred ukiniti.

Jasno, da med odmorom ne bodo držali rok navzkriž in gledali v strop. In ker bodo enkrat inženirji, so kmalu opazili, da imata obe dekleti menda magnet, pa da vedno škilijo gimnazijci v razred. Ni lepo, da se gleda sosedu v skledo, kaj šele, da bi mu gledal v usta! Zato so rekli: »V slogi je moč!« To je prebral na odru dolgin France, postaven fant, da malo takih, in ves razred mu je odgovoril: »Tako je!«

Nato se je pričelo posvetovanje. Jože, odvetnikov sin, je predlagal, naj se piše gimnazijcem opozorilno pismo, Štefan pa, pristni realec, je bil kar za to, da jih po šoli počakajo. Po vrsti je padlo osemnajst predlogov, nič več in nič manj, zakaj vsi so spregovorili in tudi nihče ni odprl svojega kljuna dvakrat. Prav je, zakaj red mora biti, saj imamo še stražnike, da nam ga delajo, pa ne z lopato ali s krampom, ampak kar z roko. Se je kmalu po velikem posvetu petega realčnega oddelka zgodilo, da sta šli obe deklici Majda in Micka do razrednih vrat in sta zvalili najbolj vnetega radovedneža čez prag. In ker gimnazijec ni imel dovolj soli v glavi, da bi videl, kako so se realci poskrili za tablo, za vrata in pod klopi, je pogumno prestopil prag in še pogumneje zaprl vrata.

Zakrohotalo se je osemnajst grl, da je prišleca kar obilil mrzli polt, ko je videl, kako lezejo izpod klopi, izza vrat in table zarotniki in kako divje se jim svetijo oči. Zgrabile so ga roke in zagrmelo je: »V slogi je moč!« Odnegli so nesrečneža na kateder in ga položili nanj, da so mu predolge noge bingljale navzdol. Z združenimi močmi so mu slekli suknjič in potegnili srajco iz hlač; Majda in Micka pa sta mu sezuli čevlje. Takšnega so pustili in se mu krohotali, nesrečniku, ki je že obupal sam nad seboj, prepričan, da je sama bridka smrt s koso prišla ponj. K sreči je tedaj zabrn timer.

Kakor da so polili nesrečnika s škafo m mrzle vode, se je zdrnil iz strašnih sanj, zagrmel s katedra, pobral suknjič in čevlje ter odhacal ob gromkem smehu realcev skozi špalir na hodnik. Je bilo tisti dan veselo in drugič še tudi, zakaj radovednežev ni zmanjkalo. Pridobila je V. d na ugledu in so dejali starejši realci: to so naši pravi nasledniki, to je zdrav rod! In je šel sloves Majde in Micke po šoli in so ju zaradi bojevitosti prekrstili v Amaconki. Vse bi bilo dobro, da ni prišel spet ob taki priliki mimo sam razrednik tistega reveža, ki je hodil po hodniku, gledal na red in snago in padel končno med razbojnice. Strogi gospod je nekaj sumil, odprl je vrata in videl gručo pri katedru in žrtev na njem. Začudil se je, ko je spoznal svojega najboljšega učenca, skuštranega, brez suknjiča, z izvlečeno srajco in bosega. Tako mlo je nesrečnik gledal proti vratom. Realci so bili v začetku osupli, pa se je spomnila Amaconka Micka in zašepetala: »V slogi je moč!« In glej, povrnila se je prisebnost mladih fantov in so se složno razšli kljub vsej jezi strogega profesorja v svoje klopi, kakor da se ni nič zgodilo. Na katedru pa je stal gospod profesor s ključi v roki, poleg njega pa njegov učenec bos, s srajco do kolen. So se realci soglasno zasmijali lepemu prizoru, ne da bi pomislili na posledice.

Je bil to profesor latinščine in latinščina ni predmet realce. Zato je sovražil realko in realce. Šel je k ravnatelju in mu natančno razložil, kaj je doživel in mu predlagal hudo, prehud kazen. Pa je bil gospod ravnatelj sam taka realčna lisica, to se pravi, da je hodil v svoji mladosti sedem let v realko, in si je mislil: to so tiči! Objubil je strogemu profesorju, ki se je bil kar napihnil, da bodo kazni stroge, najstrožje, ki so mogoče in so napisane v knjigi, ki je študentje ne vidijo radi. Ni to velika knjiga, prej majhna, zato pa huda in nosi naslov: Disciplinska pravila. Po tej knjigi naj

bi sodili realce. Poklical je ravnatelj razrednika V. d in mu povedal, kaj se je zgodilo in kaj bi storili. Ker je spet še razrednik bil nekoč taka realčna lisica, sta se z ravnateljem takoj sporazumela, posebno še, ker v disciplinskih pravilih nikjer ni rečeno, da se ne sme kdo položiti na kateder.

Zadnja ura tistega dne je bila razrednikova. Razrednika so imeli radi, rad je imel tudi on nje, posebno še, ker so bili vsi dobri učenci. Ker je bil visoke postave in suh, so mu rekli »epruveta«. Debelo so ga gledali, ko je vstopil, kajti ni pogledal po razredu in ni se nasmehnil, ampak se je mrko vsedel za kateder, ga odklenil in izvlekel razredno knjigo. So hitro uganili: epruveta že ve in zdaj bo nevihta! Pa ni bila taka nevihta, da bi padalo, zakaj preveliki so že bili in so to tudi vedeli. Zato so pričakovali obilo grmenja.

Ko je napisal vse in določil redite-lja za prihodnji teden, bila je namreč sobota, je stopil na sredo majavega katedra, pogledal okrog in poklical:

»Reditelja Podgornik in Pleničarjeva Majda, kaj je bilo?«

Se je strumno dvignil Janez Podgornik in povzel besedo, zakaj bolje je, da govori on kakor pa Majda, čeprav je Amaconka.

»Gospod razrednik, vedno se nabirajo med vrati radovedneži in zijajo v naš razred. Pa smo prijeli enega, ga nesli na kateder, mu odpeli srajco, da bo vedel, kdaj je bil pri nas, in da nas bodo drugi pustili pri miru. Smo morali pokazati, da smo realci, čeprav nas je samo osemnajst in ne moremo ustrahovati gimnazijcev s pestjo, kar bi ne bilo niti lepo v smislu dostojnega vedenja. Strah mora biti, sicer bodo prišli v razred in nas zasedli!«

»So moške tvoje besede, pa vam ne bodo nič pomagale!« je odvrnil razrednik in ukazal Janezu, naj sede.

»Gospod razrednik, reditelja sva samo dva in nisva mogla ugnati...«

»Sedite, Janez Podgornik!«

In se je Janez Podgornik vsedel že zato, ker ni lepo ugovarjati starejšemu človeku, posebno pa ne razredniku, ki je oče razreda in vestno pazi na svoje učence.

»Zaradi tega dogodka se bomo še pomenili in nikar ne mislite, da boste ušli kazni! Kazen mora biti že za strah, kot je rekel prej Podgornik.«

Ni še rekel zadnje besede, ko so se odprla vrata in vstopil je sam gospod ravnatelj. Srednje postave, bolj obilnih oblik, z velikim rdečim nosom, drugače pa skrbno oblečen. So vsi vstali v pozdrav in na dano znamenje zopet sedli vsak na svoje mesto in pridržali sapo. Zakaj vsi so vedeli, sedaj bo pa treskalo.

Gospod ravnatelj je bil vesel, ko je zagledal ves razred, posebno še, ko so vsi vstali in sedli kot en sam mož. Tudi on je bil vojak in mu je bilo najbolj všeč, če so vojaki hodili mimo njega in mu salutirali točno in pravilno po vojaško. Že zato so se mu prikupili mladi realci, posebej pa še zaradi Majde in Micke, ki sta gledali kakar dva angelčka z nebes. A vsega tega gospod ravnatelj ni pokazal na zunaj, čeprav bi jih najraje pohvalil za izkazani mu pozdrav, ampak se je postavil zraven gospoda razrednika in je z močnim glasom, da se je stresel peti realčni oddelek od tal do stropa, spregovoril:

»Kdo je reditelj?«

Sta zopet vstala Majda in Janez, strumno pogledala gospoda ravnatelja v oči in sta takoj videla, da ne bo tako hudo, kot je zagrmelo.

»Govorita!« je zopet zadonelo po razredu.

Je Janez povedal isto zgodbo gospodu ravnatelju kakor prej razredniku in ni izpustil niti besede.

Vidno je ugajala gospodu ravnatelju bolj, kakor pa prej razredniku in spomnil, da je vendar prišel zato, da

jih pokara. Obrnil se je k razredniku in ga mrmraje nekaj vprašal, nato pa je razsodil:

»Zaradi tega dogodka boste imeli prihodnji teden v sredo in petek matematiko, čeprav je na urniku, da imate samo štiri ure. Torej peta ura bo matematika. Če se bo še kaj podobnega dogodilo, se kar pripravite, danes ste jo odnesli še poceni!«

Se je dvignil Janez in je rekel:

»Gospod ravnatelj, hvala Vam za modro in pravično kazen!«

Čudno ga je pogledal gospod ravnatelj, še bolj pa v strahu razrednik, češ, kaj odpira zdaj svoj kljun, ko ga nihče ni vprašal in še v pričo ravnatelja.

»Kako mislite to?« je z ostrim glasom pobaral gospod ravnatelj.

»Čez deset dni pišemo matematično nalogo in se bomo vsaj lahko temeljito pripravili, da bomo vsi pisali brez trojke!« je pojasnil Janez.

»Tako je!« se je oglasil enodušno razred.

Raztegnilo se je jezno in mrko obličje gospoda ravnatelja ob teh besedah, kako se tudi ne bi, saj je bil ravnatelj in je odgovarjal za uspeh učencev. Ponovno se je prepričal, da so to blagi fantje in nebeški deklici ter je zamrmral razredniku v uho:

»To so tiči!«

Ker je imel gospod ravnatelj debel glas, ga je slišalo skoraj pol razreda in ne samo razrednikovo uho.

Obrnil se je, stopil do katedra, se podpisal v razredno knjigo, na kar je odšel iz razreda počasi, kakor se spodobi takemu gospodu. Zopet so vsi vstali kot en mož in so se mu še bolj prikupili ti realci.

Ker je gospod ravnatelj postal dobre volje, je bil vesel tudi razrednik. Ni začel izpraševati takih stvari, ki jih študentje ne vedo in dobe potem čik, ampak se je spomnil, da je sobota in zadnja ura ter da je zunaj pomlad. Začel je razlagati o vodi. Ni povedal, da je voda mokra in pozimi mrzla, poleti pa gorka, ker to ni kemija, ampak je povedal čudne druge stvari, ki so bolj važne. Nazadnje je tudi njega prevzela pomlad in ker je bil turist, jim je rajši povedal veselo zgodbo, kako je oblečen padel v vodo in je bil potem moker kakor miš, da je od njega teklo kar v potokih kot ob najhujši nevihti. Povedal bi jim še kakšno drugo zgodbo, da ni zazvonilo in so odmolili, pobrali svoje taške in odšli radostnih src. To je bilo takrat, ko se je Janez domenil s tovarišem, da se dobita popoldan na sankališču.

(Se nadaljuje.)

MRAK

Leopold Legat

Svetli dan
se utrinja
in ves svet
se zagrinja
v tihi mrak.

Rdeč zahod
se svetlika
in v brezdalj
se odmika
žarek vsak.

Zvok zvona
tiho plava;
in nekod
vztrepetava
plah korak.

Le ječé
še odmeva
in bolno
podrhteva
v tihi mrak.

PETELINOVA ČETA

Petelin je šel na božjo pot. Srečal ga je puran, pa ga je vprašal, kam gre. Petelin je odgovoril, da gre po svetu.

»Grem še jaz s teboj,« reče puran. Tako hodita in srečata raco. Raca vpraša:

»Kam pa gresta?«

»Po svetu.«

»Še jaz grem z vama!« In gre. Hodijo dolgo, dolgo, pa srečajo gosaka.

»Kam pa greste?« vpraša gosak.

»Po svetu pogledat.«

»Naj grem še jaz z vami!« In gre. Tako so srečali še zajca in ježa, in oba sta šla z njimi. Ko je nastala noč, so šli spat v votlo drevo, ježa pa so postavili na stražo.

V tej drevesni šuplji pa je neka lisica že večkrat našla hrano. Tudi danes je rekla svojemu stričku volku, naj gre z njo tja pogledat, če bi bilo kaj za pod zob. Ko sta prišla do drevesa, je lisica hotela smukniti v duplino, pa se je zbodla ob ježu. Prestrašena je zaklicala stričku volku:

»Čuješ, tu je trnje, ne morem noter!«

Zajec znotraj je iz strahu stekel iz enega kota dupla v drugi, lisica pa je rekla svojemu stričku:

»Nekdo išče gorjačo! Ne bo dobro!«

Puran je zajecal: »Purgari, purgari, purgari.«

In raca je trdila: »Šest nas je, šest nas je.«

Lisica je dejala volku: »Joj! Šest jih ji notri, midva sva pa samo dva. Strašni razbojniki morajo biti.«

Gosak v votlini se je splašil: »Ksi, ksi, ksi.«

A lisica: »Čuješ, nekdo prižiga svečo, videli nas bodo! Beživa, beživa, beživa!« Zbežala sta, kar sta mogla.

In tako sta bila lisica in striček volk opeharjena in sta ostala brez večerje.

IVERI

Anton Debeljak

Kričaču

Tako se dere tale Jože.
Morda ga deva kdo iz kože?

Lakomcu

Ta usta v sé le devajo,
a tu še druga zevajo.

Lenuhu

No ti si res mi pravi tič,
bi zmeraj zobal, delal nič.

Prekisancu

Joj, ti si danes pristna neža,
mogoče jezik si pojedel?
Glej, tukaj nate vsakdo preža,
pa nisi bev ne mev povedal!

SLAVČEVA PESEM

Azijska pripovedka. Priredil D. Ravljen.

Bilo je to davno, ko je še sred polja stal košat, mogočen grad. Stolp se je mrko razgledoval po planjavi in v stolpu je ždel kmetič v okovih. Ni zapisano, kaj je bil zagrešil.

V ječi je bilo mračno in žalostno. Edino okence je bilo tolikšno, da ga je lahko z dlanjo pokril. Postelja — nekaj vlažne slame. Skorja kruha in prestana voda sta mu bili hrana in pijača. Tako je ležal v ječi že nekaj let, bled, bolehen in zagrenjen. Kadar je nastopilo sonce svojo dolgo pot po jasnem nebu, se je kratko, o, zelo kratko, pomudilo tudi v tej samoti. Pogledalo je skozi linico, kakor da hoče videti, ali kmetiču še ni konca. Nato se je peljalo dalje v svojem zlatem vozu. Jetnik je zaman gledal za njim.

*

Nesrečnik je razmišljal o svojih dragih, o ženi in otroku. Morda so ga že pozabili, ko mislijo, da je že izdihnil. Ko bi le vedel, kaj se godi v njegovi domači vasi. Dvigne se z ležišča; zarožljajo verige, ko pristopi k okenču. Krasen poletni večer! Nebo je ožarjeno od zahajajočega sonca. Ljudje se vračajo s polja in pojó. Od daleč jih je videti kakor pohlevne živalce. Jetnik jim vzklika, — ne čujejo. Potem pogleda v nebó. Ptice letajo v dvojeh, veselo se spreletavajo pred večernim počitkom. Lej orla, ki mirno, gospodovalno kroži nad ravnino!

»Orel, orel!« vzklikne jetnik. »Približaj se! Spusti se na mojo linico, da mi poveš, kaj se godi po svetu. Zapoј mi svojo pesem!«

Orel zakroži bliže, še bliže.

»Ne morem!« odgovori. »Tvoje okence je tako majhno, da se ne morem nikjer oprijeti. In prav nič ti ne morem povedati, kaj se na zemlji godi, tako redko se spuščam v dolino. Orli pletemo gnezda nad strmimi pre-

padi, daleč od hudobnega sveta, da nam jih nihče ne more raztrgati. In pesmi ti ne morem zapeti, nikakor ne. Orel poje samo, kadar se kosa z oblakom in vetrom. Tam ga nihče ne čuje.«

Razpel je orel še ponosneje svoja široka krila, dvignil se je proti zlatemu oblaku in izginil jetniku izpred oči.

*

Pod stolpom ždi jezero, po njem plava samotni labod.

»Labod, beli, kraljevski labod! Povej mi, kaj se godi na svetu. Zapoј mi svojo pesem!« poprosi jetnik.

»Ne morem,« pravi labod; »ne morem ti razlagati posvetnih novic, jezerce je moj raj. Ne maram zemlje, plavam vedno le po čisti hladni vodi. Tudi pesmi ti ne morem zapeti: labod zapoje samó, ko se mu približa smrtna ura.«

Umolknil je tudi labod in jetnik je dalje ždel v tesni ječi.

*

Neko jutro so se blizu njegovega okna živahno igrali vrabci, večni potepuhi. Obrnil se je jetnik do njih z milo prošnjo:

»Vrabci, žitograbci! Pridite na moje okno. Povejte mi, kaj je novega na svetu, kaj delajo ljudje! Zapoјte mi pesemco!«

»Živeti, živeti!« je odčivkal najživahnejši izmed vrabcev. »Ne utegnemo praznih razdirati, pobrati moramo zrnje, ki ga je mlinar nerodni razsul.«

In so odbrzeli, kakor bi jih podil.

*

Nekoč pa je iz grmičja pod stolpom prhnila proti linici siva ptička. Pogledala je skozi linico in se vsedla na železno rešetko. Ljubeznivo, radovedno je pogledala v celico.

»Pozdravljen bodi slavček!« je ganjen vzkliknil jetnik, »Zahvaljena, mila ptička, ki si me prišla obiskat. Povej mi, slavček, kako je na svetul! Zapoj mi pesmico!«

»O, rad, srčno rad,« je zažgolet slavček. »Zapojem ti najlepšo!«

Razlegla se je slavčkova pesem. Jetnik je zajokal od veselja, padel je na kolena in, ko je poslušal, so mu tekle solze po velem licu.

»Včeraj zarana, ko se je sonce komaj rodilo, sem se mudil pri tvoji hišici,« je pel slavec. »Vsedel sem se na zeleno orehovo vejo pred odprtim oknom in sem začel žvrgoleti. V hišici je najmlajši tvoj sinko odprl svoje velike svetle oči in je vprašal: »Kje je očka?« — V odgovor sem žvrgolel dalje, še lepše. Poslušal je mojo pesem, potem je srečen spet zaspal... Tvoji domači se te spominjajo s solznimi očmi. Ljubijo te, ni je sile, ki bi jim ljubezen ubila, in ni je bolj goreče želje, kakor da se jim vrneš. Bodi potolažen, ne toži! Zmagala bo pravica, vrnil se boš v beli dan, pod

rodni krov. Otroci te bodo ljubili še pristrčneje ko zdaj in samo smrt bi mogla presekati to veliko ljubezen. Pride topel poletni večer, dolge sence se bodo iztezale od dreves. Zahajajoče sonce bo zlatilo okna, ti pa boš svoji deci pripovedoval, kaj si prestal. Naučil jih boš pravice in resnice. Svetoval jim boš, naj niti hudobnih ljudi ne sovražijo, marveč jim bodi mrzko zgolj grešno početje, grešnike pa naj spreobračajo na pravo pot. In otroci te bodo poslušali in te bodo ubogali. Ko odrastejo, jih boš gledal dobre in plemenite. Zadovoljen boš živel z njimi še mnogo let. Lasje ti bodo osiveli, toda v prsih ti bo plalo veselo, hvaležno srce. In ko umreš, boš od vseh objokovan, sonce bo sijalo, ko te ponesó v grob. Na tvoji gomili bodo posadili rože. Jaz pa, dragi moj, bom na tistem orehu pri tvoji domačiji žvrgolel in jim vedno iznova obujal spomin in ljubezen do tebe.«

Tako je pel slavec.

In tako se je potem v resnici zgodilo.

VRAČ IN VRAG

Lojze Zupanc. Belokranjska.

Ob Kolpi je mala vasica Bilpa. Nekeč je tamkaj živel kovač, ki je Belokrajincem koval motike in kopače in plužne in telege popravljal. Toda še bolj kot kovač je bil po Beli Krajini poznan kot zdravnik. Poznal je zelišča, s katerimi je zdravil bolne ljudi.

Zvedel je za bilparskega vrača sam vrag. Bil je že star in bolan, zato je prišel v njegovo kovačnico in dejal: »Ojej, kovač, bolečine hude čutim v glavi, pomagaj, zdravnik, bolezen mi odpravi!«

Kovač pa je v kosmati šlevi spoznal vraga. Sklenil je, da mu bo takšno zagodel, da se mu ne bo več kolenilo

po Bilpi. Skočil je za kovačnico, odtrgal za zidom hrenov list, ga položil vragu na glavo in pograbil kovaško kladivo, rekoč:

»Pomagaj ti bom, ampak bolelo te bo in glej, da ne boš rjovel in klell!«

»Kaj nameravaš?« je dejal vrag, ki se je ustrašil, ko je zagledal kladivo.

»I, kaj!« je vzkliknil kovač. »Če hočeš, da te bo bolezen zapustila, položi ta list na glavo, jaz pa bom s kladivom potolkel po čudežnem zelišču, da se iz njega izcedi sok po lasišču.«

»Bolelo bo...« se je cmeril vrag.

»Malo samo,« je odvrnil kovač. »Toda ko ti bom zdravilni sok zabil

v glavo, boš spoznal, da je proti glavobolu to zelišče pravo...»

»Napravi, kar hočeš, tu sedem na tnilo, samo da bi zelišče pomagalo.«

Tako je del in sel na kovaško nakovalo. Kovač pa, ne bodi len, je udaril po vražji butici s takšno nazarensko silo, da se je pokadilo.

Vrag je zaškrtal z zobmi in od bolečine zatulil na vso moč.

»Ohej, ljubček,« je rekel kovač. »Zdaj ti moram primazati še eno na levo stran in zdrav boš, preden mine dan...«

In — lop! — mu je položil kladivo na glavo, da je zagrmelo po kovačnici.

Potlej je vraga, ki se je držal za glavo in stokal od silnih bolečin, takole potolažil:

»Minila bo bolezen koj,
ko na butici zrastle buške
velike bodo ti ko — hruške.«

Ko je vrag odšel, se je kovač zakrohotal in sam pri sebi zagodrnjal:

»Če kdo je ko kozel že kosmat,
spodobi se, da še kot kozel je — rogat!«

Pa so vraga zboleli zobje in se je napotil v Bilpo k vraču. Držal se je za čeljust in jadikoval:

»Oj vrač, bolijo me zobje,
pomagaj mi, da mine to gorjel!«

Kovač je vzel z vignja velike hlešče, pograbil z levico vraga za kozjo brado, z desnico pa mu je popukal vse zobe. Ko pa se je škrbasti vrag, ki se je cemeril od bolečin, odstranil, je kovač požugal za njim in zagodrnjal:

»Kdor na glavi ima rogé,
ta lahko pogreša zobé...«

Mislil je, da poslej vraga ne bo več k njemu. Toda zmotil se je. Vrag, ki je bil vaju peklenske vročine, se je bil na zemlji prehladil in pričelo ga je zbadati v hrbtu. Prišel je v Bilpo in zavekal:

»Oj, vrač, v hrbtu čutim bolečine,
pomagaj mi, da bôl izgine!«

Kaj je hotel napraviti kovač! Spet je odšel za kovačnico, utrgal je za zidom pekočo koprivo, jo položil vraga na hrbet in dejal:

»Tu čudežno imam zelišče,
z njim tvoje ozdravil bom hrbtišče.«

Komaj je spregovoril, že je dvignil težko kovaško kladivo in udaril vraga po hrbtu s takšno močjo, da se je letemu kar kolenilo in zabliskalo pred zelenimi očmi.

Ko je pa vrag izginil iz kovačnice, se je kovač smejal in dejal:

»Če ni dovolj ti, ker si škrbast,
bo zdaj dovolj ti, ko boš — grbast!«

Mislil je, da vraga ne bo več nazaj. Ampak zmotil se je. Vraga je zbolela noga in je spet prikrevsal v Bilpo.

»Noga me boli.« zavekal je vrag.

»Kje pa? Pokaži mi, spak!«

»V členku me zbada... Boli me prebito...«

»Že vidim, že vidim, boli te — kopito!«

Pograbil je kovač kladivo in udaril s takšno močjo po vražjem kopitu, da je vrag šepajoč odvekal v brezno pod bilparsko skalo.

Kovač pa vesel, da se je za vavek iznebil vraga, se je zakrohotal:

»Zdaj menda ti dosti bo, vražji šantač,
boš pomnil, kdaj zdravil te iz Bilpe
je vrač.«

Poslej ni bilo vraga nikoli več v kovačnico. Bilparci pa še dandanes razkazujejo radovednim ljudem skalo, na kateri so vtisnjene vražje noge. Raz to skalo je vrag štrbunknil v bilparsko jamo, ki vodi baje do pekla.

Od takrat je vrag ne samo kosmat, ampak tudi rogat in škrbast in grbast in takšen šantâč, da noben bi ne ozdravil ga — vrač! — —

Vrač = zdravnik.

Vavek = vedno.

Vigenj = ognjišče v kovačnici

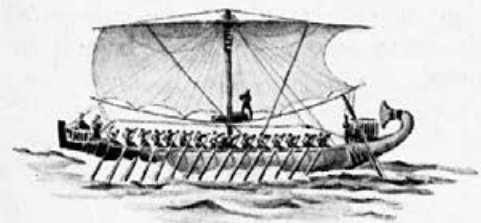
RAZVOJ LADIJ

Mi č o

Prvi začetki morske plovbe se izgublajo v temno preteklost. Kateri narod je izumil to prevozno sredstvo, ne vemo. Verjetno je, da se je plovba razvila istočasno na več krajih zemlje. Razumljivo je, da ne moremo govoriti o morski plovbi v starih časih v današnjem smislu besede. Glavna razlika v plovbi je bila ta, da so v starih časih vozile ladje le ob lepem, sončnem vremenu in še to le ob obrežju.

Najstarejše poročilo nam sporoča, da je okoli l. 3800. pred Kr. r. priplul babilonski vladar Sargon v severnosirijske obale na otok Ciper. Ta pot znaša 150 km, kar je za tiste čase bila že ogromna razdalja, zlasti če pomislimo, da niso poznali takrat nobenih priprav za določevanje smeri vožnje razen sonca in zvezd.

Neko drugo poročilo pravi, da je v 17. st. pred Kr. r. poslala egipčanska kraljica Makara-Hačo na arabsko obalo Rdečega morja trgovsko mornarico, polno vojakov. Seveda so bile ekspedicije na take razdalje — izjema.

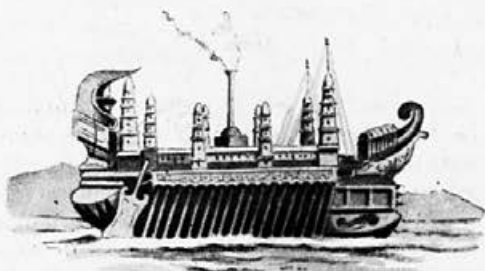

Slika 1.

Slika št. 1 nam predstavlja eno izmed ladij te ekspedicije. Bile so dolge in ozke, podobne onim ladjam, ki so plule po reki Nilu, samo da so bile večje in močnejše zgrajene. Veslalo je 30 veslačev, jadrnik pa je nosil izredno široko jadro. Na kljumu in krmi sta bili nekaki kajuti kot bivališče za poveljnika. Krmila, kot ga

imamo dandanes, niso poznali. Na krmi je bilo veliko veslo, s katerim so krmarili.

Kot najboljši ladjedelci so v tistih časih sloveli Feničani, to so bili majhen pomorski narod, ki je živel ob morju na vznožju gorovja Libanona. Cedrovi gozdovi na Libanonu so mu dajali les za ladje. V zimskem času so potegnili ladje na suho in jih zavarovali z lesenimi strehami pred vremenskimi nepravilnostmi. Tudi sidra, kot ga imamo sedaj, niso poznali, zato so uporabljali preluknjane ali v mreže ovite težke kamne.

Slika 2.

Stari zgodovinarji nam poročajo, da so zgradili tudi take ladje, na katerih je bilo 4000 veslačev. Računati namreč moramo, da je imel vsak veslač namestnika, ki ga je ob določenih urah zamenjal. Dejansko je veslalo 2000 mož, kajti na vsaki strani ladje je bilo 50 zelo težkih vesel in pri vsakem veslu 20 mož.

Najveličastnejša ladja te vrste je bila tista ladja, ki jo je dal zgraditi Hiero iz Sirakuze ter jo poklonil egipčanskemu kralju Ptolomeju II. To ladjo bi lahko imenovali plavajoče mesto, kajti na njej so bili poleg drugega tudi cvetični vrtovi z namakalnimi rovi. Imela je 8 visokih stolpov, ki so služili kot jadrniki, v sredi pa je bil svetilnik. Za obrambo so imeli

stroj, ki je metal 300 kg težke kamne in 7 m dolge puščice. Ta ladja je leta 264. pr. Kr. priplula iz Sirakuze na Siciliji v Aleksandrijo. Gradili so jo najboljši ladjedelci in celo slavni matematik Arhimed je napravil račune za to ladjo.

Slika 3.

Na sliki št. 3 vidimo vikingško ladjo. Vikingi, kakor so se sami nazivali, so bili drzni pomorščaki in obenem strah in trepet Severnega morja. Pod poveljstvom svojega »Morskega kralja« so izvrševali drzna roparska podjetja na Atlantskem oceanu. Leta 787. po Kr. r. so prišli ropat na Angleško, pozneje pa celo v Sredozemsko morje. Njihove ladje so bile dolge okoli 25 m, 5 m pa so bile široke. Spremaj, na majhni ploščadi, so stali pri napadu na sovražnika najboljši vojaki. Jadrnik z enim samim velikim štirioglatim jadrom je stal na sredi. Te ladje so bile zelo trpežne in na njih so pripluli na Island, Grönland in celo v severno Ameriko, to je 500 let prej, preden so v južni Evropi sploh vedeli, da obstajajo te celine. Še sedaj imajo na severnem Norveškem ladje, ki so podobno grajene kot te vikingške ladje.

Slika št. 4 nam predstavlja benečansko galero. Imeli so različne vrste galer: take s tremi vrstami veslačev na vsaki strani, to so bile trireme, dalje s štirimi vrstami — kvadrireme.

Slika 4.

Dolge so bile okoli 35 do 45 m, imele pa so 2 do 5 kratkih jadrnikov. Čez ves krov od kljuna do krme je bil hodnik med veslaškimi klopmi, prostor pod krovom pa je bil namenjen za zaloge in orožarno. Na ladji je bil približno 1 m nad vodo 6 m dolg lesen kljun, s katerim je med bitko poskušala ladja zadeti sovražno ladjo v bok in jo potopiti. Galere so imele po 24—26 vesel na vsaki strani in pri vsakem veslu je bilo po 5 veslačev. Da so enakomerno veslali, je posebej zato določen mož udarjal s kladivom enakomerno na leseno desko in jim s tem dajal takt. Galere so uporabljali še dolgo potem, ko so že izumili topove.

Slika 5.

Kot Benečani v Sredozemskem morju tako je severnonemška družba Hansa obvladala pomorski promet za severno Evropo. Njene ladje, imenovane »Kogge«, so bile velike, okorne, toda za dolga morska potovanja zelo sposobne. Njihova tonaža je znašala okoli 200 ton in imele so do 100 vo-

jakov posadke. Največja ladja te vrste je bila »Sokol« mesta Lübecka, ki je imela izredno veliko tonažo okrog 2000 ton in 1075 mož posadke, od katerih je bila polovica oborožena. — (Glej sliko št. 5.)

(Se nadaljuje.)

NOČ

S. K.

Zelena, zelena žabica
reglja, reglja, reglja:
»Zvezda, zvezda, umakni se —
pošlji nam dežjál«

Ali zvezda govori:
»Potnik je sredi poti,
ako ugasnem, ako ugasnem,
potnik se izgubi.«

In potnik je hodil, je hodil
vso noč in je našel dom.
A zjutraj uslišal Bog žabico,
poslal ji je dež in grom.

RIŽ — KRUH RUMENOKOŽCEV

Nobena kulturna rastlina, kar jih je privzgojilo človeštvo za svojo prehrano ali industrijske namene, ni tako zelo odvisna od podnebnih razmer kot riž. Jugovzhodni vetrovi, ki od junija do oktobra vejejo preko Indijskega oceana, prinašajo s seboj ogromne količine vlage, ki jo oddajajo celini. Ti vetrovi, poletna vročina in pa dež so prvi pogoj za uspevanje riža.

Divji riž je doma prav za prav v Afriki in Avstraliji, kultura riža pa je pričela vladati v severnovzhodni Kitajski, od koder si je riž utrl pot na Japonsko, v Indijo in v Afganistan. Iz teh dežel se je potem po običajni poti potovanja kulturnih rastlin od vzhoda proti zapadu šele pričel širiti v Sirijo in Perzijo. V Siriji ga je našel Aleksander Veliki Macedonski, ki je s svojih bojnih pohodov po Aziji pošiljal v Evropo različne posebnosti.

Grki so riž pričeli saditi v Tesaliji. V tem so kajpa prednjačili Rimljanom, ki so takrat riž še uvažali in ga uporabljali samo kot zdravilo.

Ostale evropske dežele niso dobile riža od Grkov ali Rimljanov, temveč neposredno od Arabcev. Ti so ga s svojo vplivno trgovino razširili najprej v Egipt, od koder je zašel v Španijo. Iz Španije ga je Karel V., vladar, ki se je hvalil, da v njegovem kraljestvu sonce nikoli ne zaide, razširil v Italijo, kjer so ga pričeli saditi najprej v nižini reke Po. Na Balkan so riž prinesli Turki, ki so balkanske narode seznanili z njegovo hranilno vrednostjo. Vidimo torej, da je v vsem starem in zgodnjem srednjem veku riž krepko spremljal oborožene čete zavojevalcev. Kamor so prišli le-ti, so s seboj prinesli tudi — riž, hrano, ki je dotlej »barbari« še niso poznali.

Od vseh kulturnih rastlin, ki jih človek potrebuje za prehrano, zahteva riž največjo nego in največ delovnih moči. Preden prično z obdelovanjem zemlje za saditev riža, je nujno potrebno urediti namakalne priprave, brez katerih ne bi še tako priden pridelovalec riža pričakal riževe žetve. V ozke jarke napeljejo vodo in šele tako napojeno blatno zemljo, v katero se lahko do kolen pogrezajo ljudje in živali, prično orati, branati in pripravljati za setev riža. Še preden riž vržejo v zemljo, ga namakajo, da vzkljuje vsako zrnce, potem šele ga posade v posebne gredice. Šele ko požene riž stebelca, ga posade na prava riževa polja. Brž ko je riž v zemlji, spuste na polja vodo. Polja neprestano namakajo in jih izsuše šele tik pred žetvijo. Ves čas obdelovanja riževih polj, t. j. skozi polna dva mesca, morajo ljudje do kolen brodirati v blatu.

Žetev ni takšna ko pri naših žitaricah. Vsak klas je treba posebej odrezati tik pod mestom, kjer klas pričenja. Slamo požanjejo posebej. Zamudno delo je to! Kaj bi dejal naš kmet, če bi moral tako »žeti« svojo pšenico!

Namakanje riževih polj zahteva mnogo časa in truda, saj je gladina vode v rečnih strugah skoraj povsod nižja ko raven riževih polj. Za namakanje polj so v rabi preproste posode, ki si jih podajajo ljudje iz rok v roke. Pri tem delu so zaposleni vsi od otrok do starcev. Za delo je ljudi več ko dovolj, saj vemo, da je na vsej zemeljski krogli najgostejša naseljenost prebivalstva prav v pokrajinah, kjer uspeva riž. To so dežele: Indija, Kitajska in otok Java. Na eno osebo pride tamkaj letno 182 kg očiščenega riža. To je tudi vsa hrana teh ljudi. Od tega ni nihče preveč debel, toda ljudstvo se za silo preživi...

Preračunjeno je, da pride na vsakega Japonca letno 200 kg riža. Tudi to ni preveč, če pomislimo, da so riž in ribe Japoncem glavna prehrana.

Riž vsebuje premalo beljakovin, z luščenjem pa izgubi tudi pretežni del vitaminov. Zato ljudje, ki uživajo preveč riža, kaj radi obole za boleznijo »beri-beri«, ki je tipična tropska bolezen rižojedcev.

Nekaj časa so nepoučeni ljudje mislili, da se z uživanjem riža nalezejo tudi malarije. Zdravniška znanost pa je dognala, da malarijo razširjajo komarji, ki se radi drže v močvirnih krajih. No, in kjer raste riž, tam je močvirje! Odkar pa so pričeli v riževih poljih, ki so skoraj vedno pod vodo, umetno gojiti krape in še druge manjše ribice, ki pridno hlatajo po komarjih v teh mlakužah, se je tudi malarija omejila v predelih, kjer uspeva riž.

Rumenokožcem je riž vsakdanji kruh! Riža je okoli 2000 vrst. Narodne pesmi vzhodnih dežel ga ne opevajo zaman. Iz teh pesmi smo kulturni narodi tudi spoznali vso revščino, v kateri živi kmet vzhodnih dežel; zvedeli pa tudi, da so narodi, ki se še danes bavijo s pridelovanjem riža, znali svoja riževa polja smiselno namakati že pred našim štetjem.

Ameriški poznavalec vzhoda, Copeland, trdi, da so ljudje, ki jim je riž poglavitna hrana, miroljubni. Prejšnja zgodovina Kitajske in najnovejša zgodovina Japonske pa to trditve naravnost zasmehujeta...

Namakalne priprave za riževa polja je treba držati v najlepšem redu in jih neprestano nadzorovati ter oskrbovati. Če bi jih samo tri leta zanemarili, bi v dežele, kjer raste riž, pritisnila neusmiljena lakota. Zato je razumljivo, da domačini drže te priprave v tajnosti in jih nič kaj radi ne razkazujejo tujcem. Amerikancem se je šele pred 80 leti posrečilo, da so se na zvijačen način seznanili s pridelovanjem riža in z namakalnimi pripravami, ki so življenjske žile riževih polj.

Nobena rastlina se ne more na vzhodu tako udomaćiti kot riž. Riž je tamkajšnjim narodom pričetek in konec

življenja. V preteklosti so se kitajski cesarji trudili, da bi vpeljali v svojem cesarstvu tudi kulture drugih rastlin. S spremljavo verskih obredov so vsako pomlad lastnoročno preorali zemljo v bližini »Templja neba in zemlje« in posejali 5 svetih poljskih pridelkov: riž, proso, pšenico, ječmen in fižol. Vzlic vsemu prizadevanju pa riž še do danes ni izgubil veljave kot glavni vir prehrane za vzhodna ljudstva.

Vzhod se je dolgo boril proti »belim vragom«. Toda belokožci so kmalu podjarmili dežele riža. Le Japonska in Siam sta ostali neodvisni, za kar se imata zahvaliti svojemu rižu.

Dandanes pridelujejo riž že tudi v Afriki, v Evropi in Ameriki. V Evropi ga prideluje največ Italija, ki požanje letno 650.000 ton riža. Španija pridelava letno 320.000 ton riža, Sovjetska Rusija in Egipt po 400.000 ton, USA pa 900.000 ton letno. V manjših množinah pridelujejo riž Madžarska in nekatere balkanske države. Toda vse

omenjene dežele pridelajo letno komaj 2 do 3 % količine riža, kolikor ga lahko porabi za prehrano 60 milijonov ljudi. Kar torej manjka, dajejo vzhodne dežele.

Indija sama pridelava letno 48 milijonov ton riža, Japonska z Mandžukom, Korejo in Formozo pa 15 milijonov ton. Kitajska pridelava približno toliko kot Indija. Sam Siam daje letno več ko 5 milijonov ton riža. 97 do 98 % od pridelane količine riža pojedjo rumenokožci sami.

Riž jedo vzhodnjaki s paličicami. Te umetnosti se je treba priučiti in včasih traja leta in leta, da se človek nauči »lepo« jesti riž. Če omenimo končno še, da se Kitajci ne pozdravljajo tako kot pri nas, n. pr. »Dober dan!«, »Dober večer!«, ampak je takaj običajen pozdrav: »Ste že pojedli svoj riž?« ali »Je vaš riž že kuhan?«, potem smo povedali o rižu vse, kar bo zanimalo čitatelje »Našega roda«.

L. Z.

MI PA HLEBČKE PEČEMO

Gustav Strniša

Naši mamici smo rekli,
da ji bomo kruhek spekli,
dala ščepec je soli,
dala nam peharčke tri.

Že smo zgnetli sivo blato,
deli v pehar ga z lopato,
zdaj na sonce tečemo,
da tam hlebčke spečemo.

Ko jih pridno nosimo,
zlate žarke prosimo:
»Žarki hlebčke nam specite,
v dobri kruhek spremenite!«

Blatne hlebčke vsajamo
in na soncu rajamo.

NEREŠENA UGANKA

H. Tichy. Prevedel Viktor Pirnat.

Na verandi Dak-bungalova v bližini Bombaya smo sedeli trije: stasit polkovnik, sivolas misijonar in jaz. Po izdatni večerji smo prisluškovali uspa-vanki čričkov, ki bi bila zvenela tako domače, če je ne bi od časa do časa prav tesnobno prekinjalo zamolklo oddaljeno tuljenje.

»Tiger«, je dejal polkovnik. »Resnično ne verjamem v jogije¹, čudeže in slično. Tudi v Indiji se vrši vse naravno kot pri nas v stari Evropi, morda le z malo večjim poudarkom. Toda«, njegov glas je postal zamišljen, »imel pa sem vendarle doživljaj, ki si ga ne znam razložiti.

Svoj lovski šotor sem razpel nekje v džungli², ki je mrgolela divjačine. Že prvi dan taborjenja me je prenetila pobitost mojih slug. Spočetka nista hotela z barvo na dan, slednjič pa sta mi le zaupala, da je v bližini neki jogi, ki ščiti gozdne živali. Bala sta se, da bo meni ali njima napravil kaj zlega. Drugo jutro smo šli pod vodstvom nekega domačina na kraj, kjer naj bi bil živel jogi. Res sem našel neko kočico s kamnitim ognjiščem, kjer je še žarelo oglje. Pa to slednjič ni nič posebnega. Šaj vesta, da je takih samotarjev po Indiji povsod dosti.

Naslednjega jutra sem poslal oba svoji slugi v bližnje selo po živila, ki so mi že pohajala. Sam sem se podal v nasprotno smer na prežo. Že nekaj dni sem bil na sledi velikemu tigru. To pot sem imel srečo. Žival se je pokazala in se mastila s plenom, ki ga je bila podrla prejšnji dan. Gotov

sem bil, da jo ustrelim. Meril sem natančno in mirno, pritisnil, pa je presekal tišino le udarec petelina — patrona je odpovedala. Imel sem dvocevko, urno sem sprožil še drugi petelin, zopet isto. Tiger je oba presketa preslišal ter pričel nemirno vohati na vse strani, slednjič pa se je le spet lotil divjačine. Potihoma sem izmenjal patroni in pomeril tretjič — spet ni vžgalo. Že nemirni tiger je na ponovni šum z enim samim skokom izginil v visoki džunglski travi.

Leta in leta že sem uporabljal vedno eno in isto vrsto patronov in dotlej se mi ni še nikdar primerilo, da bi mi bila puška odpovedala. Slabe volje sem se napotil v taborišče in moral sem tam še nekaj časa čakati, preden sta se vrnila slugi iz vasi na drugi strani. Razburjeno sta mi potem pripovedovala, kako so jima vaščani pravili, da sem trikrat poskušal streljati na neko gozdno žival, ki pa jo je jogi obvaroval. In jogi bo tudi v bodoče ščitil svoje živali...

Še danes mi je uganka in mi ostane za vedno, kako so mogli ljudje v vasi, 25 km oddaljeni, ob istem času, ko sem jaz sprožil svoje strele, za to vedeti in vedeti tudi, da so streljali ostali neuspešni. Ostal sem še teden dni v tistem kraju, nisem pa videl več ne tigra ne jogija.

Obmolknil je stari polkovnik in se zazrl v zvezdato nebo. Zamišljeno sta mu sledila najina pogleda.

¹ Jogi = indijski čarovnik.

² Džungla = pragozd v vročih krajih.

* * *

Ko gre umetnost za kruhom, začne padati. (Aristofanes.)

Nevarnosti se je bati le dotlej, dokler ne stoji pred vrati. (Indijski izrek.)

Beseda resnice zveni preprosto in neolepšano. (Euripides.)

V domu in v državi ne sme ukazovati nobena moč, ne da bi se zmenila za pravo. (Euripides.)

NEKAJ ZA BODOČE GOSPODINJE

Hej, drage čitateljice »Našega roda«, doma imate v kuhinji na polici lončke za dišave! Zdaj je vojna in uvoz dišav v Evropo je otežkočen, zato so tisti lončki najbrž prazni. Ali ste pa kaj pomislile, od kod prihajajo vse te dišave v vašo kuhinjo, od kod so praški, oreški, paličice in dišeča zrnca, ki dajejo našim jedem dober priokus in vzbujajo slast po jedeh?

Poper je bel in črn. Oba sta enakovredna, bel je le bolj zrel in bolj očiščen. Domovina popra je Indija. Indijci ga imenujejo »pippali«, Perzijci mu pravijo »pippari«. Ko je prišel na Grško, so mu tamkaj vzdali ime »peperic«. Aleksander Veliki ga je poslal s svojih bojnih pohodov po Perziji na Grško, od tam so ga dobili Rimljani. Poslej so si tudi mnoge druge dišave utrle pot od vzhoda v zahodne dežele. Pot je vodila skozi Arabijo. Poper, cimet, moškatni orešek, klinčki, pimet in žafran so bile dišave, ki so bile v početku trgovanja z zlatom odtehtane. L. 408. so Rimljani kupili od gotskega kralja Alarika za 5000 funtov zlata 3000 funtov popra in drugih dišav. Iz Aleksandrije je bila kupčija z dišavami kmalu prenesena v Benetke. Že Kolumb in Vasco da Gama, znana morjeplovca, sta imela poleg znanstvenih namenov s svojimi potovanji tudi željo, da bi se Portugalci in ostale zapadne evropske dežele osvobodile benečanskega trgovskega monopola z dišavami. L. 1499. je Vasco da Gama pripeljal v Lizbono mnogo dišav in je pri tej kupčiji zaslužil šestkratno vsoto!

Pozneje so Holandci in Angleži tekmovali v trgovini s poprom in dišavami. Že leta 1600. pa so Angleži dobili pri teh kupčijah prvo besedo.

Poper še dandanes uvažajo v Evropo iz Indije in Malajskih otokov, pa tudi iz Siama. Letni izvoz popra iz teh dežel znaša 8.000 do 10.000 ton. Poper

daje posebno mesni hrani dober priokus, pospešuje prebavo in nima pri konserviranju jedil in pri gospodinjstvu nič manjše vloge kakor sol. Poraba popra v gospodinjstvu torej ni več luksuz.

Cimet je bil že od nekdaj cenjen kot prijetna dišava in zdravilna rastlina. Še sedaj ga priporočajo kot koristno sredstvo. Z vzhoda je cimet prispeval v Indijo, od tam pa v Evropo. Že sveto pismo ga omenja. Njegova klasična domovina je prav za prav otok Cejlon, kjer še danes uspevajo najboljše vrste. V 16. stoletju so ga na Cejlonu našli Portugalci, toda prodaja cimeta je bila slabša kot prodaja popra. V notranjosti otoka Cejlona so Holandci uredili obširne nasade cimeta; ko pa so Angleži iztrgali otok iz holandskih rok, so podjetni Holandci iz maščevanja populili vse sadike cimeta in istega posadili pozneje na Sumatri, Javi in Borneu. Cimet so mnogo pozneje zasadili tudi v Braziliji, kjer dobro uspeva.

Muškatni orešek je prvotno služil Bizantincem in Arabcem kot kadilo. Pozneje so ga pričeli dodajati pivu. Doma je iz Indije.

Nageljnovi klinčki so dišava, ki so jo našli Portugalci na Moluških otokih. Tamkajšnji domačini so jih rabili kot zdravilo za bolne zobe. Od tam je to »zdravilo« zašlo v Babilon, Judejo, Grčijo in Rim. Kitajci so to dišavo že pred Kr. r. rabili za nego zob. V srednjem veku pa so tudi evropske dame žvečile nageljnove klinčke, da so njih usta dobila prijeten duh. Torej nekakšno nadomestilo za »Odol« pri razkuževanju ust!

Žafran je nekoč imel važno vlogo. To so pestili neke lilije, ki raste v Aziji. Z žafranom so si barvali moški v jutrovih deželah brade, ženske pa nohte. V Iranu, Turčiji in Indiji še dandanes barvajo z žafranom riževe

slaščice. Žafran je torej že v starem veku služil narodom kot začimba, barva, dišava in zdravilo. Rimljani so mu rekli »kralj rastlin«. Kako važna je bila trgovina z žafranom, dokazuje dejstvo, da so še v 14. stoletju ponarejevalce žafrana zažigali ali žive pokopavali.

Vanilija in njene dišeče paličice so prav za prav sadovi neke odlične orhideje. Orhidej je 10.000 vrst, a samo ena daje vanilijo. Ta raste v trop-skih krajih. Holandci so jo presadili

na otok Javo, pozneje pa so se tudi Francozi pričeli pečati z gojenjem te orhideje na otokih Indijskega oceana. Prav zaradi vanilije so ti otoki postali svetovno znani. Pred prvo svetovno vojno so Francozi izvažali s teh otokov letno preko 100 ton vanilije.

Samo Nemčija je leta 1932. uvozila 9684 ton raznih dišav in izdala za to blago 10.000.000 mark.

Ali razumete sedaj, da so lahko tudi »dišave« vzrok kolonialnih vojn?

L. Z.

VOLK IN LOK

Indijska — L. N. Tolstoj

Lovec je šel na lov z lokom in puščicami, ubil kozo, prevalil jo na pleča in se vračal domov. Po poti je ugle dal divjega prašiča. Odvrigel je kozo, streljal na vepra in ga ranil. Prašič je planil na lovca, zdelal ga je do smrti, a je poginil tudi sam. Volk je zavohal kri in prišel na mesto, kjer so ležali koza, veper, človek in njegov lok. Razveselil se je in pomislil: »Zdaj bom dolgo sit; ne bom pa požrl vsega hkrati, ampak počasi, da ne bo nič

propadlo: najprej snem, kar je tršega, potem pokusim, kar je mehkejša in slajša.«

Volk je povohal kozo, vepra in človeka in dejal: »To je mehkejša, zato bom snedel pozneje; a prej snem te žile na loku.« In začel je gristi žile na loku. Ko je pregrizel tetivo, se je lok razprl in udaril volka po trebuhu. Volk je poginil, a drugi volkovi so požrli človeka, kozo, vepra in njega samega.

O DVEH PEČENIH PIŠČANCIH...

Iz nemščine

Nekaj vam bom povedal. Videl sem dva pečena piščanca, kako sta letela, naglo sta letela, s trebuhom, obrnjenim proti nebu, s hrbtom proti peklu in čez reko Ren sta plavala nakovalo in mlinski kamen, lepo počasi in tiho, in žaba je sedela o binkošti na ledu. To so vam bili trije junaki; hoteli so ujeti zajca, hodili so z berglami in hoduljami, prvi je bil gluhi, drugi slepi, tretji nem in četrti ni mogel premakniti nog. Bi radi vedeli, kako se je to

zgodilo? Slepí je prvi opazil, kako drvi zajec čez polje, nemi je poklical hromega in hromi ga je zgrabil za ovratnik. Nekateri so hoteli jadrati po deželi in so napeli jadra v vetru ter so pluli čez široke njive; potem so jadrati čez visoko goro, tu so morali žalostno utoniti. Rak je zapodil zajca v beg in visoko na strehi je ležala krava, ki je bila splezala tja gor. V oni deželi so muhe velike kakor koze. Na-glo odpri okna, da zletijo laži ven!

Oče dá sinčku hruško in pravi:

— Razdeli na pol in nesi polovico Janezu! A glej da boš razdelil pravično!

Sinček:

— Pravično je, da jaz dobim večji del hruške!

— Kako? Saj je brat tri leta starejši od tebe!

— Zato pa! On je jedel hruške že tri leta pred menoj!

Tonček se prvič pelje v dvigalu. Ko se začne premikati, je ves začuden.

— Kaj pa je to? vpraša mamo. Ali se tehtamo? *

Olio, kinematografski burkež, je tehtal nad kvintal. Odpravil se je na deželo, da bi se razgibal. Brzjaval je prijatelju: Lep kraj, krasno vreme. Jezdim mnogo in sem zdrav ko riba.

Prijatelj mu odgovori: Čestitam! Kako pa je z zdravjem konja?

Izšla je »**MOJCA POKRAJČULJA**«
koroška ljudska pravljica z ilustracijami ing. arh. M. Vogelnikove
Dobi se v **knjigarni Jožeta Žužka** v nebotičnikovi pasaži

JOSIP OLUP ST.
trgovina z manufakturo, konfekcijo in perilom
Obleke tudi po naročilu
STARI TRG 2 — POD TRANČO 1
LJUBLJANA

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna »Neografika«

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

Lekarna
Mr. Deu-Klanjšček D.
(prej Kuralt)
Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20
Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet

ANTON KAJFEŽ
URAR
LJUBLJANA
Miklošičeva cesta 11

*

Zaloga ur in precizna
delavnica za popravila

MANUFAKTURNA TRGOVINA
ZAJC JOŠKO
LJUBLJANA
NABREŽJE 20. SEPTEMBRA
POLEG TROMOSTOVJA

Jantes Ivo

trgovina s čevlji

LJUBLJANA, MESTNI TRG 14

priporoča svojo lepo izbiro moških, ženskih in otroških čevljev domačega izvora. Ročno delo.

N u d i m o s a m o s o l i d n o b l a g o !

AUGUST KADUNC
LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lasnega izdelka — OPREME za novorojenčke

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna,
belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog,
zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!

Priporoča se

MANUFAKTURNA TRGOVINA

XX

A. ŽLENDER

XX

LJUBLJANA, MESTNI TRG 22

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Sodnodepozitni oddelek, hranilniki, tekoči račun

Pupilarno varna

Izplačuje „a vista vloge“ vsak čas, „navadne“ in „vezane“ po uredbi

Za vse vloge in obveze hranilnice jamči ljubljanska mestna občina